Ajakohase kvaliteetse ruumi põud Eestis

Meie elukeskkonna kvaliteedis peegeldub ka Eesti arhitektuuri ja üldisemalt ehituskultuuri tase. Eesti arhitektuur on lahutamatu osa Eesti kultuurist, mille säilitamise ja arengu tagamine on põhiseaduse järgi meie riigi üks peamisi kohustusi.

KALLE VELLEVOOG
Eesti Arhitektide Liidu aseesimees

Nagu on märkinud kunagine kultuuriminister Jaak Allik, ei peaks riik otseselt sekkuma kultuuriloomesse, küll saab riik tekitada seadusandliku keskkonna, mis soodustab kultuuri teket ega sea sellele tõkkeid.

Mis arhitektide arvates on valesti, mis jätkuvalt sunnib küsima, kas Eesti riik ikka tahab ja oskab kasutada Eesti arhitektkonna oskusi, teadmisi ja tahet elukeskkonna kvaliteedi parandamisel?

1. PLANEERIMINE JA EHITAMINE ERALDI SEADUSTEGA

Kui 2002. aastal lahutati seni ühes seaduses olnud planeerimine ja ehitamine kaheks eraldi seaduseks, juhtis Eesti Arhitektide Liit valitsuse tähelepanu, et ruumiline planeerimine ja ehitamine on tihedalt seotud protsessid ja neid tuleb käsitleda ühiselt ning ühe seaduse raames.

EAL esitas hulgaliselt ettepanekuid, mida ei arvestatud. Seaduste ühildamatus põhjustab peavalu tänaseni.

Neli aastat tagasi alustati seadusandluse korrastamist. Täna võib väita, et seaduste põhjalik ümberkirjutamine ei ole kahjuks kaasa toonud seaduste kvaliteedi tõusu. Kahetsusväärne on, et seadust koostavatel inimestel puudub terviklik arusaam arhitekti erialasest kompetentsist, et arhitekti peetakse pelgalt fassaadijoonistajaks, kes planeerimisprotsessis justkui ei osalegi. Ometi on just arhitektil see ametialane kompetents juhtida ja suunata ruumilist planeerimist, mis seob endas väga erinevate erialade ühist tööpanust.

> **Arhitekti peetakse pelgalt fassaadijoonistajaks, kes planeerimisprotsessis justkui ei osalegi. Ometi on just arhitektil see ametialane kompetents juhtida ja suunata ruumilist planeerimist.**

2. EIRATAKSE KUTSETUNNISTUSE VAJALIKKUST

Arhitektide liit on aastaid taotlenud, et arhitekti nime ja projekteerimisõigust saaksid kasutada vaid Euroopa mõistes arhitekti kvalifikatsioonile vastavad isikud. Neid ettepanekuid on eiranud.

Kutsetunnistuste jagamisest hoolimata on projekteerimisturg täis arhitekti kutsekvalifikatsioonile mittevastavaid arhitektuuriprojekteerijaid, mis on oluliselt kahjustanud Eesti ehitatud keskkonna kvaliteeti.

Loodame lahendust, kui ehitusseaduse muutmise eelnõu järgi rakendub ainult kutsetunnistustel põhinev projekteerimisõigus.

3. PUUDUB ARHITEKTUURIPOLIITIKA

1999. aastal saatis Eesti Arhitektide Liit valitsusele avaliku märgukirja, kus juhtis tähelepanu riigi vastutusele ruumilise keskkonna kujunemise eest.

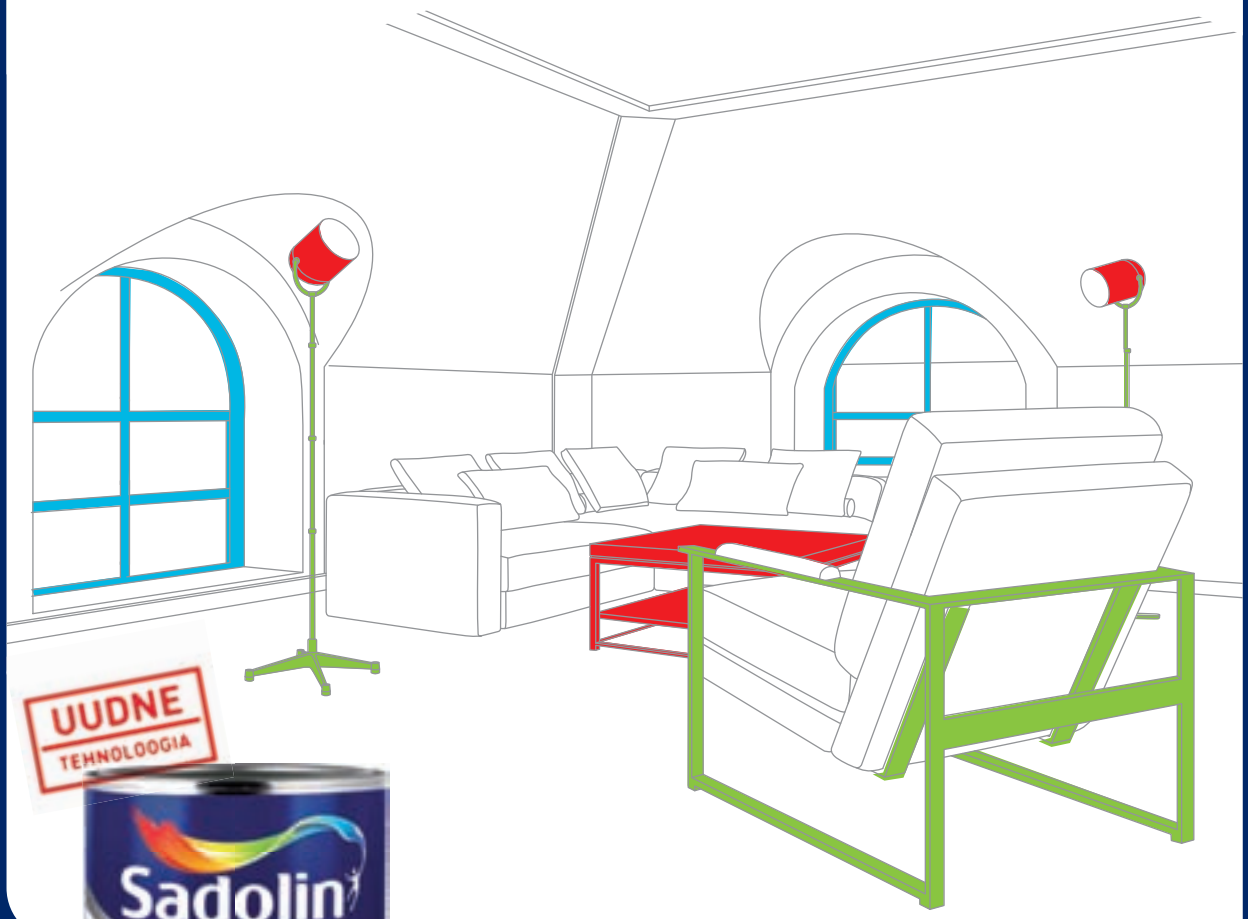
Pöördumise tulemusena alustati Eesti arhitektuuripoliitika väljatöötamist. 2002 valminud dokumendis määratleti ühe olulise eesmärgina ruumilise planeerimise, väärtarhitektuuri loomise ja kvaliteetse ehitustegevuse toetamist. Samas märgiti, et praegune riigi valitsemise korraldus ning kohalike omavalitsuste madal planeerimis- ja arhitektuurialane haldussuutlikkus ei suuda piisavalt tagada arhitektuuri ja planeerimise sotsiaalset ja esteetilist kvaliteeti. Eesti arhitektuuripoliitika dokumendi alusel valmis "Arhitektuurivaldkonna tegevuskava 2004–2008".

Kui 2011. aastal alustati "Eesti kultuuripoliitika arengusuunad aastani 2020" koostamist, paluti arhitektide liidul kirjutada kokku selle dokumendi arhitektuuri osa. Kohe pidi järgnema arhitektuurivaldkonna uue tegevuskava koostamine, mille valmimist planeeriti 2012. aasta sügiseks. Arhitektide kirjapandud põhjalikust dokumendist jõudsid kultuuripoliitika lõppredaktsiooni vaid mõned üldsõnalised lõigud.

Tänaseks on kultuuriministeerium arhitektuuripoliitika uue tegevuskava koostamisest loobunud ja valitsuse seadusandlik tegevus saadab arhitektkonnale sootuks vastupidiseid signaale, kui kultuuripoliitika dokumendis kirjapandu eeldaks.

A BRAND FROM
AkzoNobel

Sinu tujutoonides maailm

Tegelikult on Su laud valge. Möödunud nädalal soovisid, et see oleks rahustavalt sinine, nüüd eelistaksid pigem lõbusalt kollast või rohelist. Aga pole probleemi – Master Novus kuivab nii kiiresti, et kui hommikul värvid, võid õhtuks juba külalised kutsuda. Ja kui Sul järgmisel nädalal teine värvituju on, siis tead, mida teha.

Sadolin
www.sadolin.ee

MAAKOLLEKTORITE PAIGALDUS
• 2.5, 5 ja 8 t **kummiroomikutega ekskavaatorid**
• 13 ja 21 t **metallroomikutega ekskavaatorid**
• **Bobcat**- ja **laadur-ekskavaatorid**
• pakume ka erinevaid lisaseadmeid: hüdrovasarad, kihvad, haarats planeerimiskopad

Astrum Ehitus OÜ pakub oma klientidele laias valikus teenuseid. Selleks omame kaasaegseid töövahendeid ning kasutame kogemustega tööjõudu ja tehnikat.

Kummijuku tööd
Treileriveod
Kaeve- ja planeerimistööd
Tee-ehitustööd
Vee- ja kanalisatsioonitrassi tööd

ASTRUM EHITUS
Kogemused aastast 2001

Astrum Ehitus OÜ • Vaida, Hoidla tee 9
tel 50 34 935 • astrumehitus@gmail.com

AS Harku Karjäär

KILLUSTIK, TÄITEPINNAS, PAEKIVI

MÜÜK OTSE TOOTJALT.
VEDU TALLINNAS JA ÜLE EESTI.

tel 657 1144, 657 9959
e-post: tellimus@killustik.ee
www.killustik.ee

4. ARHITEKTUURIÕPPE LAMMUTAMINE

Alates 1950. aastatest on Eestis arhitektuuriharidust õpetatud Kunstiakadeemias. Tähelepanu Eesti arhitektuuri vastu on viimastel aastatel plahvatuslikult tõusnud. Kunstiakadeemia üliõpilased jätkavad oma õpinguid edukalt Euroopa parimates arhitektuurikoolides. EKA on koostöös maailma juhtivate arhitektuurikoolidega liitunud loomingulise praktika põhise doktoriõppe võrgustikuga, mis on saanud 4 miljoni euro suuruse rahastuse Euroopa Liidust.

Kahetsusväärselt jätkuvad nõukogude ajal alanud püüdlused arhitektuur Kunstiakadeemiast Tehnikaülikooli alla viia. Eesti arhitektuur olevat liialt kunsti poole kaldu.

Arhitektiõppe sisu on väga täpselt eurodirektiiviga määratletud. Ka TTÜs alustav arhitektuuriõppe on üsna sarnane Kunstiakadeemia õppekavaga, ka insenertehnilisi aineid õpetavad samad TTÜ õppejõud.

Põhjused, miks Kunstiakadeemia arhitektuuriõpet soovitakse kaaperdada, on ilmselt mujal. Küsimus on arhitekti kui sõltumatu vahemehe positsioonis. Arhitekt, ka täites tellija tööd, ei saa unustada vastutust projekteerimise tagajärgede eest kogu ruumilisele keskkonnale.

Ühiskonna huvide esmane arvestamine on rahvusvahelise arhitektide eetikakoodeksi järgi üks arhitekti olulisemaid eetilisi kohuseid. Kõrgendatud eetiline vastutustunne võib tähendada ka tööst loobumist, kui arendaja kasumisoovid ja soovitud arenduse keskkonnamõju arhitekti silmis kokku ei sobi.

Ilmselt on arhitektide isepäisus just üks peamisi põhjusi, miks mõnede TTÜga seotud suurehitajate agar lobi on viinud TTÜ arhitektuuri õppekava kinnitamiseni haridusministeeriumis.

Arvestades, et parajasti valitseb Euroopa arhitektide seas suur tööpuudus tundub HTMi otsus arhitektide õpet Eestis kahekordistada enam kui arusaamatu.

Arhitektide vähesest töökoormatusest tingituna on projekteerimishinnad täna langenud tasemeni, mis heal juhul võimaldab katta vaid palgakulud ja välistab võimaluse investeerida arendusse, õppesse, tarkvarasse kui töövahenditesse.

Ligi 60aastase EKA arhitektuuriõppe pitsitamine ei vasta kuidagi HTMi deklaratiivsetele avaldustele paralleelsuse vähendamisest eesti kõrghariduses ega arusaamale ressursside arukast kasutamisest ja mõjub Kunstiakadeemia arhitektuuriõppe teadliku lammutamiskatsena.

Tasub teada
Seaduseelnõusse jäid üldsõnalised punktid

"Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020" juunist 2013 pärineva tööversiooni arhitektuuri puudutavad punktid

24.1 ...Kvaliteetsel ehitatud keskkonnal on oluline roll riigi säästva arengu eesmärkide saavutamisel. Kvaliteetse ehituskeskkonna aluseks on asjatundlikud ruumilised otsused planeerimisel ja projekteerimisel. Elukeskkonna kujundamisel soosib riik Eesti arhitektuuribüroode töö ja kohalike materjalide kasutamist.
24.3 Riik soosib projekteerimis- ja planeerimisteenuste puhul väärtuspõhiste riigihangete ja ideevõistluste läbiviimist, et tagada avaliku sektori poolt rahastatavate ehitiste arhitektuurne kvaliteet ja mitmekesisus.
24.4 Riik... osaleb aktiivselt rahvusvaheliste arhitektuuripoliitikate kujundamisel.

Riiklik arhitektuuripoliitika aitaks näha tervikpilti

Miks ikkagi on Eesti Arhitektide Liidu arvates Eestil vaja arhitektuuripoliitikat? Riik teostab arhitektuuri- ja ehituspoliitikat mitmete institutsioonide kaudu. Kahjuks on asutuste tegevus killustunud ja tarvilikku pilti pole kellegi. Kuigi Riigi Kinnisvara AS (RKAS) tegeleb riigi kinnisvara haldamise ja uute riiklike objektide rajamisega, puudub seal arhitekti ametikoht.

RKASi otsused mõjutavad Eesti arengut, alates sellest, kas riiklikult rahastatud uus avalik hoone ehitakse väärika linna keskele, kus ta annab tõuke linnakeskuse väljaarendamisele või kusagile äärealale, lüües niiviisi sassi kogu arengu.

Kas automagistraal või raudtee lõikab läbi küla või linna arenguperspektiivid või annab arengule uue tõuke? Neid küsimusi ei saa lahendada ainult Exceli tabelis kulusid kokku lüües, vaid siin tuleb kaasata spetsialiste, kaasa arvatud arhitektid.

Hinnasurve riigihangetel langetab kvaliteeti. Suureks probleemiks on kujunenud riigihanked. Levinud praktika, kus sageli ainsaks kriteeriumiks on odavaim hind, on viinud riiklike ehitiste arhitektuurse kvaliteedi katastroofilise languseni. Aastaid pole sellistel hangetel osalenud Eesti parimad arhitektuuribürood. On tekkinud koostöövõrgustik projekteerimise odavfirmadest, kellele pole oluline arhitektuurne kvaliteet ja kelle pakutud ebanormaalselt odavat projekteerimishinda saab tagada vaid kvalifitseerimata tööjõudu kasutades.

> **Seni levinud praktika, kus sageli ainsaks projekteerimishanke kriteeriumiks on odavaim hind, on viinud riiklike ehitiste arhitektuurse kvaliteedi katastroofilise languseni.**

Kuigi Eesti Arhitektide Liit ja RKAS on välja töötanud arhitektuurivõistluste tingimused, ei rakenda RKAS neid paljude oluliste objektide puhul endiselt. Nüüdseks lõppenud Narva piiripunkti rekonstrueerimise riigihange ei sisaldanud ühtegi arhitektuurset nõuet, vaid ainsaks otsustuskriteeriumiks oli odavaim hind. Ometi on tegemist Eesti kui ka Euroopa Liidu ühe sissepääsuväravaga.

Eesti Arhitektuurikeskuse tellitud õigusliku analüüsi põhjal on selline tegevus vastuolus ELi riigihankedirektiiviga.

Euroraha jagamisel paber kvaliteedist olulisem. Riik saab ehitatavat keskkonda mõjutada ka EASi kaudu Euroopa tõukefondide raha jagades. Paraku lähtutakse otsuste tegemisel sageli dokumentide korrasolust, mitte arhitektuursest ja keskkondlikust kvaliteedist. Tulemusena võimegi näha käpardlikke palkmaju Toila Oru pargi maastikukaitsealal või Pärnu jõel Sindi paisu juures.

Vaja oleks riigiarhitekti. Kõigile eelnimetatud probleemidele on Eesti Arhitektide Liit tähelepanu osutanud juba aastaid.

Aastast 2006 oleme valitsusele välja käinud riigiarhitekti institutsiooni idee, mis koondaks enda alla olemasoleva killustunud riikliku planeerimis- ja arhitektuurialase *know-how*.

Arhitektide liit on riigiarhitekti ideed tutvustanud korduvalt. Me pole kuulnud riigiarhitekti ideele selgeid vastuväiteid. Siiski pole riigiarhitekti idee uude planeerimis- ja ehitusseadustiku eelnõusse jõudnud. Arhitektkond ootab selget ja argumenteeritud vastust, kuidas valitsus kavatseb tulevikus riigi ruumilist arengut juhtida.

Ettepanek
Vabariigi 100. aastapäevaks olulised paigad korda

Eesti Arhitektide Liidu projekt Eesti Vabariik 100 korraldustoimkonnale

LÄHTUB eeldusest, et ehitatud keskkonna kvaliteedi parandamisega on võimalik luua ja kujundada riigi kuvandit.
HÕLMAB nii suuremaid kui ka väiksemaid kohalikke omavalitsusi kogu Eestis.
VALITAKSE koos kohalike elanike ja spetsialistidega välja konkreetne koht, kus arhitektuurne sekkumine parandaks avaliku ruumi kvaliteeti.
TULEMUSENA korrastuksid Eesti linnades, alevites ja alevikes olulised paigad (väljak, tänav, kiige- ja peoplats vm), mis omakorda aktiveeriks kogu piirkonda laiemalt.
PAIGAD VALMIKSID 2018. aasta jooksul ja tähistatakse EV 100 tahvliga.

